

Hangon lintuaseman, toimintakertomus 2000

Aleksi Lehikoinen

Asemalla kävi koko vuoden aikana yhteensä 98 varsinaista miehittäjää ja lisäksi vierailijaryhmiä totutun runsaasti. Havainnoijatilanne oli parhain koko Haliaksen 22 -vuotisen historian aikana. Miehitysvuorokausia kertyi peräti 330. Päähavainnoijana sekä keväällä että syksyllä toimi jo totuttuun tapaan Aatu Vattulainen ja syksyn päärengastajaksi saatiin Henri Selin. Kevät- ja syyskausilla eniten miehittäneet on listattu taulukossa 1.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus* oli Haliaksella pääosassa vuonna 2000 ja laji oli ennennäkemättömän runsas. © Petri Pietiläinen, Viro, syyskuu 2000.

Kulttuurirahaston myöntämän apurahan turvin pystyttiin maksamaan päivärahaa yhdelle havainnoijalle ja syksyllä yhdelle rengastajalle. Lintuasema kiittää tästä.

Tammi-helmikuussa asemalle tehtiin lyhyempiä miehitysjaksoja, mutta kevätkauden yhtenäinen havainnointi alkoi jo 25.2. kestäen aina 30.6. asti. Syksyllä asema oli miehittynä heinäkuun ensimmäisestä leudon alkutalven saattelmana aina joulukuun viimeiseen asti. Elokuussa asemalle saapunut Henri Selin otti syyskauden päärengastajana tavoitteeksi 10 000 rengastusta, mutta yllätykseksi renkaita jaettiin syksyn aikana tuplasti enemmän.

Linnustollisesti vuosi oli monipuolinen. Asemalla havaittiin ennätyskelliset 238 lajia, joista uusia lajeja asemalle kaksi: taigarautiainen ja Suomenpinna vuoriuunilintu. Myös komeita muuttoja havaittiin etenkin syyskaudella ja aseman muuttoennätyskiä korjailtiin moneen otteeseen. Syksyn ehdoton huipennus ennennäkemätön pyrstötiainen massiivinen vaellus, jonka siivittämänä myös syksyn rengastussumma kipusi ennätyskelliin lukuihin 19 971 (vanha ennätys 17 131). Parhaimpana päivänä 15.10. rengastettiin 1810 lintua, mikä lähentelee Suomen ennätystä. Lista rengastuslajeista ja määristä löytyy taulukosta 2.

Asema remontoitiin elo- syyskuussa liki perin pohjaisesti. Remontin aikana mm. keittiö uusittiin kokonaan: lattia ja seinät maalattiin, tiskipöytä, ruokapöytä, Porinmatti-uuni, keittiönkaapit, matot ym. uusittiin sekä hankittiin uusi kaasuohella. Rakennuksen ikkunat tiivistettiin, ik-

Asemaa uudistettiin melkoisesti vuoden aikana. Siivekkäiden seuraamisen ohella ehdittiin seurata myös F-1 kisoja. © Jari Kostet, Halias, 8.10.2000.

kunan karmit hiottiin ja maalattiin uudestaan. Asemarakennuksen huopakatto uusittiin ja piettiin. Kiitokset tästä kuuluvat koko kymmenpäiselle talkooväelle ja Tringa ry:lle, joka rahoitti talkoot.

Loppuvuodesta ilmestyi ensimmäinen laajempi Haliaksen aineistoa käsittelevä artikkeli Tringa-lehdessä,

Taulukko 1. Miehittäjät TOP-5.

Kevät	vrk.
Aatu Vattulainen	146
Seppo Niiranen	46
Jaako Aarniala	28
Petteri Lehikoinen	24
Petro Pynnönen	22
Syysy	
Aatu Vattulainen	175
Henri Selin	120
Petro Pynnönen	43
Aleksi Lehikoinen	42
Jarmo Ruoho	35

joka käsitteli 186 lajin muuton ajoitumista ja esiintymistä Haliaksella vuosina 1979-1999 (Lehikoinen & Vähätalo 2000). *Tringa* ry. tuki hanketta, josta suurkiitokset.

Lintuaseman molemmat asemanhoitajat vaihtuivat marraskuun alussa, jolloin uusiksi asemanhoitajiksi nimitettiin Kari Soilevaara ja Aleks Lehikoinen. Monta vuotta asemaa kunnialla luotsanneet Petro Pynnönen ja Matti Lehti pääsivät näin ansaitulle "lomalle".

Lintuvuosi 2000

Talvi: tammi-helmikuu

Meri pysytteli leudon talven myötä sulana ja vesilintuja viivytteli alueella poikkeuksellisen runsaasti. Esimerkiksi kuikkalintuja havaittiin yhteensä 45, joista kaakkureita määritettiin 19 ja kuikkia 3. Allihaahkoja näkyi 8.1. /2, 24.1. /2 ja 30.1. /1, mustalintuja yhteensä 13. Pilkkasiipien paras päiväsumma oli 1.1. 8m5p ja silkkiuikku viivytteli 4.1. asti. Petolintuja havaittiin myös ilahduttavan paljon: hiirihaukka pyöri tammikuussa niemellä, tuulihaukka tavattiin 15.-16.1. ja merikotka havaittiin liki päivittäin yhdestä viiteen. Aseman historian toinen merisirri havaittiin 29.1. länsipuolen luodoilla. Nuori isolokki nähtiin Hangon kaupungin suunnalla 3.1. ja 25.-27.2. ja vanha pikkukajava muutti niemen ohitse 27.2. Kaksi ruokkia havaittiin 4.1.

Tunturipöllöjen voimakaan vaeluksen myötä yksinäisiä lintuja nähtiin aina maaliskuulle asti. Yksilömääräksi arvioitiin 2-4 eri ukulia, joista yksi viihtyi istuskemassa Tulliniemen autojen katoilla. Pöllöjen kuningas huuhkaja näyttäytyi niemellä 26.2. ja harmaahaikara havaittiin paikallisena 10.1.

Helmikuun lopulla saapuivat jo ensimmäiset muuttolinnut: 27.2. haahka 225m, merimetso 5, 28.2. naakka 4m ja 29.2. kottarainen 1m ja tukkakoskelo 11m.

Kevät

Maaliskuun ensimmäisenä saapui ensimmäinen kiuru sekä työttöhyppä ja 2.3. kevätmuuttajien lista kasvoi uuttukyyhkyllä 1m ja tavilla /1m. Aikaisia saapujia olivat mm. harmaahaikara 6.3. 1m ja ristisorsa 8.3. 1m. Parempia muuttoa havaittiin vasta

Närhiä *Garrulus glandarius* nähtiin keväällä runsaasti, mutta syksyllä laji oli hyvin vähälukuinen. © Tomi Muukkonen, Hanko, 3.10.1999.

kuitenkin maaliskuun loppupuolella: 20.3. sinisorsa 133m ja haahka 953m sekä 29.3. merimetso 212m. Maaliskuun pikkuharvinaisuuksia olivat alihaahka 3.3. /1m, vuoriheppo 20.3. 1m ja tunturipöllö havaittiin viimeisen kerran 26.3.

Huhtikuu käynnistyi leppoisilla haviksilla. 2.4. paranneltiin työttöhyppän aseman muuttoennätystä 630m ja 3.4. näkyi 3 sarvipöllöä. 4.4. nähtiin kevään ainoat lapinsirkut 2m ja samana päivänä muutti haahkoja kevään suurin määrä 3915m sekä verkoista saatiin kevään ensimmäinen mustaleppälintu. Mustaleppälintuja havaittiin lisäksi 8.-9.4. 1" ja 19.4. /1. Merimetsoja muutti 6.4. 210 ja 7.4. kuultiin yömuutolla asemalla vain muutaman kerran tavattu luhtakana. Samana yönä kuultiin myös kaksi yömuuttavaa nokikanaa!

Huhtikuun paremmista muutoista voisi vielä mainita 16.4. 4 427 peipoa ja 410 kottarasta, 25.4. 5 527 peipoa sekä 30.4. jousisorsat parantelivat Haliassennätystään 40m. Kurkien kevätsumma oli 3859m, joista parhaana päivänä muutti 1012 pitkäkaulaa. Harvinaisuuksista vastasivat kyhmyhaahka ja arosuohaukka 16.4. Aseman toinen peltopyy havaittiin 21.-22.4. esittäen jopa soidinta illan pimeydessä. 21.4. löytyi Gäbin metsiköstä vanhan pikkukajavan raato. Turkinkyhky nähtiin kolmesti 28.4., 12.5. ja 29.5., tunturikiuru kahdesti 7.

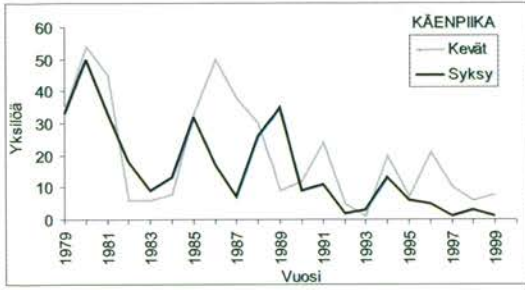
ja 10.4. ja nokivaris havaittiin 13.4., 18.4. ja 30.5.

Harmaasorsia näkyi kevään aikana ennätys paljon 14m9p, nokkavarpuksia 58m5p ja närhet hämmästyttivät ennennäkemättömällä kevätauelluksellaan yhteensä 22m2p, joista 1.6. 9m. Tätä aiemmin laji oli tavattu keväisin vain muutamia kertoja.

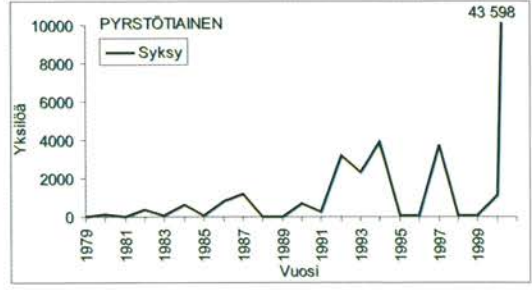
Allihaahkoja havaittiin toukuussa normaalia selvästi runsaammin yhteensä 78m 22p. Arktika oli melko lattea jopa Haliaksen mittakavassa. Valkoposkihanhien massapäivänä Haliaksella havaittiin yhteensä 4 678 hanhea, joista "sepluja" 3855 ja "vapoja" 659. Paras kuikkalintumuutto nähtiin jo 15.5. 1 429m. Puna-kuireja näyttäytyi sensijaan runsaasti 10.5. 1383 + IK 1160 ja 11.5. 1263 + IK 174.

Suomenpinna ja runsaasti muita harvinaisuuksia

Loppukevään harvinaisuuslista on pitkä ja kuvanee vain heikosti miehittäjien kokemia tunnetiloja. Jääkuikka muutti 5.5. ja 13.5. nähtiin jääkuikka-laji. Sirosohaukka havaittiin 9. ja 14.5., 2kv koiras punajalkahaukka 19.5., rantakurvi 16.5. ja leveäpyrstökihuja nähtiin 5, joista yksi 2kv. Nuori pikkukajava näyttäytyi 20.5-1.6., mustatiira 10.5. ja vuoden ainoa turturikyyhky 20.5. 1.6. asemaniemen yltä löytyi ensin ruostepääsky ja puolituntia myöhemmin

Käenpiian kevät- ja syyskauden paikallissummat Haliaksella vuosina 1979-2000.

Pyrstötiaisen syysmuuttosummat Haliaksella vuosina 1979-2000.

mehiläissyöjä lensi ohitse kohti lounasta ja miehittäjät olivat syystäkin herkinä. Aseman toinen rastaskertunen raksutteli Gäun ruovikossa 7.6. Niin ikään aseman toinen etelänkiisla näkyi 13.6. ja keltahemppo muutti 10.6. Kevätkauden ehdoton loppuhuipennus oli kuitenkin Aatu Vattulaisen 17.6. kauppaan pyöräilymatkalla löytämä laulava vuoriuunilintu (*Phylloscopus bonelli*), joka rengastettiin 20.6., ja jota bongarit pääsivät ihailemaan aina 25.6. asti tosin tulliaidan takaa.

Kesä

Asema oli miehitettyä koko kesän ja mukavia havaintoja tehtiin tämän tästä. Valkoposkihanhi pesi ensimmäistä kertaa aseman historian aikana alueella. Jo toukokuussa huomattiin pohjoispuolen kaukaisella luodolla parin sadan merimetson päivittäinen kerääntymä. Linnut viipyivät paikalla koko kesän ja luodon tarkistuskäynnillä löytyi yksi tyhjä pesä, jossa ei kuitenkaan oltu pesitty (ns. valepesä) (M.Kilpi suull. ilm.). Luhtakertusia luritteli parhaimmillaan niemellä neljä yksilöä ja laji pesi onnistuneesti

aseman takapihalla. Meikotkan runsastuminen näkyy myös Haliaksella ja heinäkuussa laji oli liki päivittäinen. Harvinaisempaa lajistoa edustivat 4.7. muuttava virtavästäräkikoiras ja paikallinen viiriäinen sekä 6.7. lauloi koko vuoden ainoa idänuunilintu. 11.7. muutti kaksi turkinkyhkyä sekä syyskauden ainoa harmaasorsa. 14.7. aseman kotilahdella pyörähti vanha riuttatiira. Ei syytä ole unohtaa 25.6.-3.7. niemellä toikkaroinutta aseman historian toista fasaania. Ruokkeja liikkui heinäkuussa runsaasti mm. 21.7. 60 ”muuttavaa”.

Syksy

Kahlaajia niukasti, merimetoja runsaasti

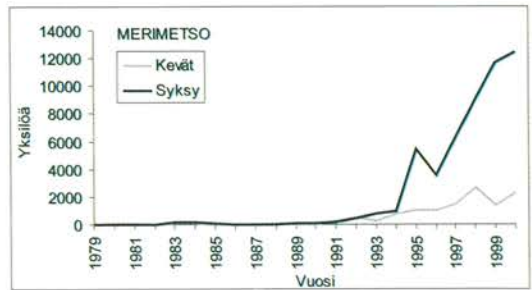
Korkealla ollut merivesi piti Gäun särkän tiukasti veden alla ja suuria kahlaajamääriä ei havaittu. Parhaita kahlaajamuuttoja olivat 30.7. liro 189m ja 11.8. isokuovi 67m. Myös naurulokit loistivat poissaolollaan. Koko syyskauden paras päiväsumma havaittiin 14.8. 270m ja syyssumma oli naurettavat 3359 muuttavaa. 11.8. muutti mukavat 124 törmäpääskyä ja

110 kalatiiraa (+65 h/a-tiiraa). Merimetoja syyssumma kohosi jälleen uusiin ennätys lukemiin (Kuva 1), vaikka yli tuhannen yksilön muuttoja ei vuonna 2000 nähtykään, parhaana 12.8. 967m. Voimakkaasti taantuneista lajeista syksyn ainoa käenpiika havaittiin 14.8. (Kuva 2), selkälökkien paraspäiväsumma oli 12m20p ja peltosirkkuja havaittiin koko syksyn aikana vain 9 muuttavaa. Elokuun loppulla havaittiin lukuisia hyviä muuttoja mm. 24.8. keltavästäräkki 1736m ja metsäkirvinen 5771m. Varpushaukkojen Haliasennätystä korjailtiin 26.8., jolloin muutti peräti 915 ”nisaria”. Lajin syyssumma oli mukavat 6592 muuttavaa. Elokuun harvinaisuudesta vastasi neljän nuoren mustahaikaran muuttoparvi suoraan yli asemarakennuksen.

Syyskuu alkoi komealla kurki-muutolla 5.9. 3434 muuttavaa. Kurkien syysummaksi ynnättiin ennätyselliset 14654. Yhdestä kurkiparvesta löytyi 12.9. kaartelemasta myös kattohaikara. Aikainen maakotka havaittiin 3.9. ja kolme päivää myöhemmin asemaniemen ylitti uljas haarahauka. Hyvä pöllösyksy käynnistyi 14.9.,

Merimetsomäärät *Phalacrocorax carbo* ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. © Petri Pietiläinen, Viro, 21.4.2000.

Merimetsomäärät Haliaksella vuosina 1979-2000.

jolloin havaittiin sarvi- ja varpuspöllö sekä kolme helmipöllöä. Isokirvisiä havaittiin kaksi 6.9. 1m ja 21.-25.9. 1p. Muuttohaukkoja havaittiin syksyn aikana ilahduttavan runsaasti 10m7p.

Huikeita pikkulintumuuttoja ja pyrstöiaisten massavaellus

Lokakuun alkupuoli oli pikkulintumuuton osalta yhtä hullun myllyä. Loistavia muuttopäivät seurasivat toisiaan ja bunkkerilla saatiin laskea peippoja, järrejä ja vihervarpusia toisissaan. Mm. 3.10. muutti 11200 peippoja, 12300 järripeippoja ja 12900 vihervarpusta sekä 4.10. 12000 peippoja, 3200 järriä ja 18300 vihervarpusta. Yllätyksellisintä oli kuitenkin pyrstöiaisten ennennäkemätön vaellus ja syksyn aikana paranneltiin Suomenennätyslukemia moneen otteeseen. Parhaimmat ”pyrstäri”päivät olivat 5.10. 6205m, 13.10. 7860m300p ja 15.10. 8680m500p. Yhteensä näitä pitkäpyrstöjä havaittiin 43598m, mikä on kymmenkertainen määrä parhaimpiin aikaisempiin vuosiin verrattuna (Kuva 3). Yli kymppitonin kyyhkymuuttoja havaittiin kaksi 2.10. 11500m ja 6.10. 15800m. Yli kymmenen vuotta vanha kangaskiurun Haliasennätys siirtyi myös historiaan, sillä 6.10. muutti peräti 166m ”lullulaa”. Lajin syvin allonpohjan on Haliaksen aineiston mukaan jo ohitettu ja kanta on kasvussa. Syksyn paras hanhipäivä oli 11.10., jolloin muutti 2800 hanhea, joista valtaosa oli tundrahamia.

Lokakuun loppupuolen näyttävimmistä muutoista vastasivat 16.10. kottarainen 1289m, 20.10. mustavaris 38m ja korppi 30m, 25.10. kalalokki 3100m ja 28.10. urpiainen 4000m. Kuun harvinaisuuksista vastasivat asemalla harvinainen viirupöllö, nuori sepelrastas, kolme hippiäisuunilintua, yksi taigauunilintu, lapintiainen, 2-3 päihinänakkelia sekä kaksi tuhkaselkälokkia. Pikkukajavia havaittiin 29.10.-11.11. neljä, joista kaksi vanhaa lintua.

Haliakseen pääsee tutustumaan opastetuilla yleisöretkillä ja monet ovat tätä tilaisuutta käyttäneetkin.
© Jari Kostet, Halias, 8.10.2000.

Taulukko 2. Haliaksella vuonna 2000 rengastetut lajit ja summat.

LAJI	Kevät	Syksy	Yht.	LAJI	Kevät	Syksy	Yht.
ACCGEN		16	16	ACRSCI	6	5	11
ACCNIS	1	393	394	HIPICT	4	6	10
BUTBUT		2	2	SYLNIS	1	1	2
FALCOL		4	4	SYLCUR	39	105	144
SCORUS		6	6	SYLCOM	38	45	83
TRIGLA		8	8	SYLBOR	6	80	86
ACTHYP	3	2	5	SYLATR	5	45	50
LARCAN	1		1	PHYPRO		1	1
COLPAL		2	2	PHYNO		1	1
CUCCAN		1	1	PHYBON	1		1
BUBBUB		2	2	PHYSIB		20	20
GLAPAS		16	16	PHYCOL	5	64	69
STRALU		8	8	PHYLUS	27	406	433
STRURA		1	1	REGREG	31	1969	2000
ASIOTU	5	96	101	MUSSTR	8	18	26
ASIFLA		9	9	FICPAR	2	6	8
AEGFUN		31	31	FICHYP	2	54	56
CAPEUR		2	2	AEGCAU		10975	10975
PICCAN		1	1	PARMONXCIN	1	1	
DRYMAR		14	14	PARMON		36	36
DENMAJ		2	2	PARCRI	4	6	10
DENMIN		13	13	PARATE		113	113
HIRRUS	1	1	2	PARCAE	6	1451	1457
DELURB		1	1	PARMAJ	25	1835	1860
ANTTRI	1	29	30	SITEUR		1	1
ANTPRA		3	3	CERFAM	2	228	230
MOTALB	3	7	10	LANCOL	4	10	14
TROTRO	3	224	227	LANEXC		6	6
PRUMOD		172	172	NUCCAR		4	4
ERIRUB	17	537	554	STUVUL	4		4
LUSLUS	18	9	27	FRICOE	52	68	120
LUSSVE		6	6	FRIMON	1	17	18
PHOOCH	1		1	CARCHL	77	106	183
PHOPHO	2	38	40	CARCAR		1	1
SAXRUB		10	10	CARSPI	3	326	329
OENOEN		4	4	CARMEA	1	37	38
TURTOR		1	1	CARERY	11	5	16
TURMER	16	36	52	PYRYPYR	1	3	4
TURPIL	5	34	39	COCCOC	2		2
TURPHI		29	29	EMBCIT	2		2
TURILI	2	6	8	EMBSCH		66	66
TURVIS		1	1				
ACRSCH		33	33	YHT:	458	19971	20429
ACRDUM	1		1				
ACRRIS	8	8	16	Lajeja			84

Tämäkin nuori talitiainen *Parus major* matkaa ehkä syksyllä Haliaksen kautta etelään. © Kimmo Lahikoinen, Helsinki, heinäkuu 2001.

Marraskuussa ei kovia muuttoja juuri havaittu. Harvinaisuuksista vastasivat 3.-4.11. niemellä pyörinyt nuori tunturihaukka, yhteensä 12 vuorihemppoa, kaksi viiksitimalia 17.11., tunturipöllö 22.11., viiriäinen 26.11., viirupöllö 29.11. ja syksyn raripaukkuna Gåulta 30.11. löytynyt taigarautiainen! Myöhästelijöitä havaittiin runsaasti lämpimän loppusyksyn ja alkutalven ansiosta mm. 6.11. rengastettiin nuori kirjokerttu ja haarapääsky pyöri paikallisena sekä 12.11. muutti vanha ristisorsa. Töyh-töhyppäkin vieraili aseman ilmatilassa 17.12.

Runsaan pihlajanmarjojen määrän ansioista marjalintuja näkyi vielä runsaasti mm. 10.12. räkätirastas 4700m ja 18.12. tilhi 1927m. Taviokuurnia näkyi loppupalven massavaellusta enteillen 2m2p. Loppuvuoden kruunasivat komea laulujoutsenmuutto 25.12. 72m ja 26.12. paikallinen uljas nuori tunturihaukka.

Vaelluslinnut

Syksy oli pöllöjen osalta hyvä. Huuhkajia rengastettiin kaksi, varpuspöllöjä 16, lehtopöllöjä kahdeksan, yksi viirupöllö, sarvipöllöjä 96, suopöllöjä 9 ja helmipöllöjä 31. Lisäksi saatiin useita kontrolleja mm. Joroisilla poikasena rengastettu viirupöllö, Kiimiginissä syntynyt varpuspöllö ja Juuassa rengastettu sarvipöllö. Huimana "sarvipöllöjen yönä" 26.-27.10. rengastettiin peräti 24 tupsukorvaa. Etenkin päärengastaja Selin jaksoi kiitettävästi kiertää öisiä pöllörundeja. Tikkojen vaellukset olivat vaatimattomia. Käpytikkoja nähtiin 13m16p, pohjan-tikka ja harmaatikka kerran. Vain palokärjellä 26m50p ja pikkutikalla 35m22p oli vähän parempaa menoa. Hippiäisiä (1969r) ja puukiipijöitä (228r) havaittiin poikkeuksellisen paljon. Tiaisista talitiaisella oli hyvä vaellus (yhteensä 17097m, 1835r), sinitiaisella keskinkertainen (13099m, 1451r) ja kuusi- (812m, 113r) ja hömötiaisilla

(47m, 84p, 36r) heikko. Yli puolet syksyn rengastuksista oli pyrstötiaisia (10 975r), joiden massiivinen vaellus yllätti kaikki. Kontrolleja saatiin useita, lähinnä Virosta ja Ruotsista, mutta myös yksi Valko-Venäjältä asti. Närhet eivät liikehtineet ollenkaan yhteensä 3m2p ja hakeillakin vaellus oli hyvin heikko yhteensä 42m3p. Neljästä rengastetusta hakista tuli yllättäen yksi kontrolli Venäjältä Arkangelista! Sen sijaan harakoiden vaellus oli keskinertainen 40m5p. Käpylinnuista liikuivat vain isokäpylinnut. Vaellus oli keskinkertainen yhteensä 21m35p (+Loxc/p 48m9p). Pikkukäpylintu havaittiin koko vuoden aikana vain kolmesti ja kirjosiipikäpylintuja ei nähty ainuttakaan.

Kirjallisuus

Lehikoinen, A. & Vähätalo, A. 2000: Lintujen muuton ajoittuminen Hangon lintuasemalla vuosina 1979-1999. *Tringa* 27:150-227.